

NATURA 2000 - STANDARDOWY FORMULARZ DANYCH

dla obszarów specjalnej ochrony (OSO),
proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (pOZW),
obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (OZW) oraz
specjalnych obszarów ochrony (SOO)

OBSZAR PLH040014
NAZWA
OBSZARU Cytadela Grudziądz

ZAWARTOŚĆ

- [1. IDENTYFIKACJA OBSZARU](#)
- [2. POŁOŻENIE OBSZARU](#)
- [3. INFORMACJE PRZYRODNICZE](#)
- [4. OPIS OBSZARU](#)
- [6. POWIĄZANIA OBSZARU](#)
- [7. MAPA OBSZARU](#)

1. IDENTYFIKACJA OBSZARU

1.1. Typ B	1.2. Kod obszaru PLH040014	Powrót
---------------	-------------------------------	------------------------

1.3. Nazwa obszaru

Cytadela Grudziądz

1.4. Data opracowania 2004-08	1.5. Data aktualizacji 2025-07
----------------------------------	-----------------------------------

1.6. Instytucja lub osoba przygotowująca wniosek:

Nazwisko/Organizacja:	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
Adres:	Polska Al. Jerozolimskie 136 Warszawa 02-305
Adres e-mail:	kancelaria@gdos.gov.pl

Data zaproponowania obszaru jako OZW:	2007-03
Data zatwierdzenia obszaru jako OZW(*):	2009-02
Data objęcia obszaru ochroną SOO:	2017-03
Krajowe odniesienie prawne dla formy ochrony SOO:	rozp. MŚ z dn. 9 lutego 2017 r. w spr. soo Cytadela Grudziądz (PLH040014)

2. POŁOŻENIE OBSZARU

2.1. Położenie centralnego punktu [wartości dziesiętne stopni]:

Długość geograficzna
18.765

Szerokość geograficzna
53.5173

2.2. Powierzchnia [ha]:

222.81

2.3. Obszar morski [%]

0.0

2.5. Kod i nazwa regionu administracyjnego

Kod poziomu NUTS 2

Nazwa regionu

PL61	Kujawsko-Pomorskie
------	--------------------

2.6. Region biogeograficzny

Kontynentalny (100.0
%)

3. INFORMACJE PRZYRODNICZE

3.2. Gatunki objęte art. 4 dyrektywy 2009/147/WE i gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/43/EEG oraz ocena znaczenia obszaru dla tych gatunków

Gatunki					Populacja na obszarze						Ocena obszaru			
Grupa	Kod	Nazwa naukowa	S	NP	Typ	Wielkość		Jednostka	Kategoria	Jakość danych	A B C D	A B C		
						Min	Maks		C R V P		Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ogólnie
M	1308	Barbastella barbastellus			w	8	15	i		G	C	B	C	C
M	1318	Myotis dasycneme			w	2	6	i		G	C	B	C	C
M	1324	Myotis myotis			w	220	385	i		G	C	B	B	B

- Grupa: A = płazy, B = ptaki, F = ryby, I = bezkręgowce, M = ssaki, P = rośliny, R = gady.
- S: jeśli dane o gatunku są szczególnie chronione i nie mogą być udostępnione publicznie, należy wpisać „tak”.
- NP: jeśli dany gatunek nie występuje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).
- Typ: p = osiadłe, r = wydające potomstwo, c = przelotne, w = zimujące (w przypadku roślin i gatunków niemigrujących należy użyć terminu „osiadłe”).
- Jednostka: i = osobniki pojedyncze, p = pary lub inne jednostki według standardowego wykazu jednostek i kodów zgodnego ze sprawozdawczością na podstawie art. 12 i 17 (zob. [portal referencyjny](#)).
- Kategorie liczebności (kategoria): C = powszechne, R = rzadkie, V = bardzo rzadkie, P = obecne - wypełnić, jeżeli brak jest danych (DD), lub jako uzupełnienie informacji o wielkości populacji.
- Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. zgrubne dane szacunkowe); DD = brak danych (kategorię tę należy stosować wyłącznie, jeśli nie da się dokonać nawet zgrubnej oceny wielkości populacji - w takiej sytuacji można pozostawić puste pole dotyczące wielkości populacji, jednak pole „Kategorie liczebności” musi być wypełnione).

3.3. Inne ważne gatunki fauny i flory (opcjonalnie)

Gatunek					Populacja na obszarze				Motywacja						
Grupa	KOD	Nazwa naukowa	S	NP	Wielkość		Jednostka	Kategoria	Gatunki wymienione w załączniku		Inne kategorie				
					Min	Maks		C R V P	IV	V	A	B	C	D	
M	1317	Pipistrellus nathusii			1	2	i	P						X	

- Grupa: A = płazy, B = ptaki, F = ryby, Fu = grzyby, I = bezkręgowce, L = porosty, M = ssaki, P = rośliny, R = gady.
- KOD: w odniesieniu do ptaków z gatunków wymienionych w załączniku IV i V należy zastosować nazwę naukową oraz kod podany na portalu referencyjnym.
- S: jeśli dane o gatunku mają charakter poufny i nie mogą być udostępnione publicznie, należy wpisać „tak”.
- NP: jeśli dany gatunek nie występuje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).
- Jednostka: i = osobniki pojedyncze, p = pary lub inne jednostki Według standardowego Wykazu jednostek i kodów zgodnego ze sprawozdawczością na podstawie art. 12 i 17 (zob. [portal referencyjny](#)).
- Kategoria: kategorie liczebności (kategoria): C = powszechne, R = rzadkie, V = bardzo rzadkie, P = występuje.
- Kategorie motywacji: IV, V: gatunki z załączników do dyrektywy siedliskowej, A: dane z Krajowej Czerwonej Listy; B: gatunki endemiczne; C: konwencje międzynarodowe; D: inne powody

4. OPIS OBSZARU

4.1. Ogólna charakterystyka obszaru

[Powrót](#)

Klasa siedliska przyrodniczego	Pokrycie [%]
N16	29.03
N23	1.73
N17	21.98
N12	47.26
Ogółem pokrycia siedliska przyrodniczego	100

Dodatkowa charakterystyka obszaru:

Położenie obszaru wg regionalizacji fizycznogeograficznej Kondrackiego (2000) na terenie prowincji Niż środkowoeuropejski (31), podprowincji Pojezierza Południowobałtyckie (314), makroregionu Dolina Dolnej Wisły (314.8), mezoregionu Kotlina Grudziądzka (314.82).

Położenie obszaru wg regionalizacji geobotanicznej (Matuszkiewicz 2008): E Dział Mazowiecko-Poleski, E Poddział Mazowiecki, E.1. Kraina Chełmińsko-Dobrzyńska, E.1.2. Okręg Doliny Dolnej Wisły, E.1.2.d Podokręg Grudziądzki.

Obszar położony w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki Wisły, w niewielkiej części jego granice pokrywają się z obszarem specjalnej ochrony ptaków Dolina Dolnej Wisły PLB040003.

Obiekt pochodzenia antropogenicznego, zlokalizowany w obrębie miasta Grudziądz. Cytadela grudziądzka to kompleks umocnień pochodzących z drugiej połowy XVIII w. W jej skład wchodzi zespół potężnych i rozległych budowli obronnych zbudowanych z cegły i kamienia. Część podziemna obfituje w korytarze i

chodniki minerskie. Ogólna długość wszystkich budowli wynosi (wg planów z 1840 r.) 12,7 km. Obszar powiązany funkcjonalnie z korytarzem ekologicznym, jaki stanowi rzeka Wisła. Ponadto związany jest również z korytarzami migracji lokalnej nietoperzy.

4.2. Jakość i znaczenie

W obszarze PLH040014 przedmiotem ochrony jest mopek, nocek łydkowłosy i nocek duży, gatunki ujęte w Załączniku II Dyrektywy siedliskowej.

Znaczna część obszaru Natura 2000 znajduje się na terenie jednostki wojskowej – 13 Wojskowego Oddziału Gospodarczego w Grudziądzu, co ogranicza możliwość niekontrolowanego wstępu do zimowiska nietoperzy. Najstarsze znane dane o zimowaniu nietoperzy w Cytadeli pochodzą z 1965 roku, jednak faktyczne, regularne prace badawcze w tym zakresie realizowano w latach 1996–2006 (Kowalska 2006, Pach 2006, Kasprzyk, Leszczyński 2008). W kolejnych latach badania terenowe prowadzone były przez pracowników Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Bydgoszczy (także przy współpracy z chiropterologami). Pierwsze prace realizowano zimą 2012/13 na potrzeby przygotowania planu zadań ochronnych, a począwszy od sezonu 2014/15 badania (w szczególności w ramach monitoringu obszaru Natura 2000) wykonywane są corocznie.

Dotychczasowe obserwacje terenowe pozwalają stwierdzić, że fragmenty Cytadeli o kluczowym znaczeniu dla zimowania nietoperzy to w szczególności: lewy korytarz bastionu 3, rawelin 3 oraz chodnik obiegowy przeciwskarpny.

1324 Nocek duży *Myotis myotis*

Aktualna liczebność gatunku kształtuje się na poziomie od 150 (najniższa zanotowana liczebność w sezonie 2014/15) do 451 osobników (stwierdzonych w sezonie zimowym 2023/24). Średnia liczebność w trakcie corocznych kontroli monitoringowych prowadzonych w ostatnim 10-leciu (2014/15 – 2023/24) wynosi od 220 (średnia arytmetyczna dla pięciu najniższych obserwowanych liczebności) do 385 osobników (średnia arytmetyczna dla pięciu najwyższych obserwowanych liczebności).

Z kolei wg dostępnych danych literaturowych w latach 1996–2006 liczebność gatunku w Cytadeli Grudziądz mieściła się w przedziale 50–202 osobników (Kowalska 2006, Pach 2006, Kasprzyk, Leszczyński 2008). Gatunek wykorzystuje obszar Natura 2000 w okresie zimowania (populacja zimująca). Występowanie nocka dużego skupia się w obrębie bastionu 3 oraz rawelinu 3 (na terenie jednostki wojskowej). Jakość danych na temat gatunku w obszarze Natura 2000 ocenia się jako wysoką – podstawę danych stanowią wyniki corocznego monitoringu w okresie zimowania, który prowadzony jest przez Regionalną Dyrekcję Ochrony Środowiska w Bydgoszczy. Populację nocka dużego w obszarze ocenia się jako istotną dla zachowania gatunku i mieszającą się w przedziale do 2% populacji krajowej (ocena C). Stan zachowania, uwzględniając korzystne cechy siedliskowe, obecny sposób ochrony (w tym w zakresie ochrony zabytków), możliwości migracji i stopień izolacji oraz znaczenie dla utrzymania populacji w regionie i kraju, ocenia się jako dobry (B). W obrębie zimowiska licznie występują dogodnie kryjówki i miejsca schronienia (w tym szczeliny czy ubytki w murach), dostępne są siedliska zróżnicowane pod względem termicznym. Ocenę zaniża tutaj brak zabezpieczeń niewielkiej części zimowiska tzw. dzieła rogowego, mieszczącego się na terenie parku miejskiego w Grudziądzu. Izolację populacji, uwzględniając naturalny zasięg występowania gatunku, ocenia się jako B (populacja nie jest izolowana, ale występuje na granicy zasięgu gatunku). Uwzględniając liczebność gatunku w obszarze (w tym obserwowaną tendencję wzrostową liczebności populacji), jak również stan zachowania siedlisk, a także dogodne uwarunkowania ochronne z uwagi ograniczony dostęp ludzi (teren jednostki wojskowej), w oparciu ocenę ogólną określa się jako dobrą (B).

1318 Nocek łydkowłosy *Myotis dasycneme*

Gatunek został po raz pierwszy stwierdzony w sezonie zimowym 2012/13 (Boratyński i in. 2013), a liczebność populacji kształtuje się na poziomie od 1 do 7 osobników. Średnia liczebność w trakcie corocznych kontroli monitoringowych prowadzonych w ostatnim 10-leciu (2014/15 – 2023/24) wynosi od 2 (średnia arytmetyczna dla pięciu najniższych obserwowanych liczebności) do 6 osobników (średnia arytmetyczna dla pięciu najwyższych obserwowanych liczebności).

Gatunek wykorzystuje obszar Natura 2000 w okresie zimowania (populacja zimująca). Nocek łydkowłosy występuje w rozproszeniu w obrębie obszaru, zwykle pojedynczo i współwystępując z innymi gatunkami nocków (nocek Natterera, nocek rudy). Jakość danych na temat gatunku w obszarze Natura 2000 ocenia się jako wysoką – podstawę danych stanowią wyniki corocznego monitoringu w okresie zimowania, który prowadzony jest przez Regionalną Dyrekcję Ochrony Środowiska w Bydgoszczy. Populację nocka

tydkowłosego w obszarze ocenia się jako istotną dla zachowania gatunku i mieszącą się w przedziale do 2% populacji krajowej (ocena C). Stan zachowania, uwzględniając korzystne cechy siedliskowe, obecny sposób ochrony (w tym w zakresie ochrony zabytków), możliwości migracji i stopień izolacji oraz znaczenie dla utrzymania populacji w regionie i kraju, ocenia się jako dobry (B). W obrębie zimowiska licznie występują dogodne kryjówki i miejsca schronienia (w tym szczeliny czy ubytki w murach), dostępne są siedliska zróżnicowane pod względem termicznym. Ocenę zaniża tutaj brak zabezpieczeń niewielkiej części zimowiska tzw. dzieła rogowego, mieszczącego się na terenie parku miejskiego w Grudziądzu. Izolację populacji ocenia się jako C (populacja nieizolowana). Uwzględniając liczebność gatunku w obszarze (w tym obserwowaną tendencję wzrostową liczebności populacji), jak również stan zachowania siedlisk, a także dogodne uwarunkowania ochronne z uwagi ograniczony dostęp ludzi (teren jednostki wojskowej), w oparciu ocenę ogólną określa się jako znaczącą (C).

1308 Mopek zachodni *Barbastella barbastellus*

Aktualna liczebność populacji kształtuje się na poziomie od 3 do 23 osobników. Średnia liczebność w trakcie corocznych kontroli monitoringowych prowadzonych w ostatnim 10-leciu (2014/15 – 2023/24) wynosi od 8 (średnia arytmetyczna dla pięciu najniższych obserwowanych liczebności) do 15 osobników (średnia arytmetyczna dla pięciu najwyższych obserwowanych liczebności).

Z kolei wg dostępnych danych literaturowych w latach 1996-2005 liczebność gatunku w Cytadeli Grudziądz mieściła się w przedziale 1-17 osobników (Kowalska 2006, Pach 2006, Kasprzyk, Leszczyński 2008).

Gatunek wykorzystuje obszar Natura 2000 w okresie zimowania (populacja zimująca). Mopek występuje w rozproszeniu w obrębie obszaru, zwykle w sąsiedztwie otworów drzwiowych i okiennych, przede wszystkim w obrębie chodnika obiegowego przeciwskarp. Jakość danych na temat gatunku w obszarze Natura 2000 ocenia się jako wysoką – podstawę danych stanowią wyniki corocznego monitoringu w okresie zimowania, który prowadzony jest przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Bydgoszczy. Populację mopka w obszarze ocenia się jako istotną dla zachowania gatunku i mieszącą się w przedziale do 2% populacji krajowej (ocena C). Stan zachowania, uwzględniając korzystne cechy siedliskowe, obecny sposób ochrony (w tym w zakresie ochrony zabytków), możliwości migracji i stopień izolacji oraz znaczenie dla utrzymania populacji w regionie i kraju, ocenia się jako dobry (B). W obrębie zimowiska licznie występują dogodne kryjówki i miejsca schronienia (w tym szczeliny czy ubytki w murach), dostępne są siedliska zróżnicowane pod względem termicznym. Ocenę zaniża tutaj brak zabezpieczeń niewielkiej części zimowiska tzw. dzieła rogowego, mieszczącego się na terenie parku miejskiego w Grudziądzu. Izolację populacji ocenia się jako C (populacja nieizolowana). Uwzględniając liczebność gatunku w obszarze (w tym obserwowaną tendencję wzrostową liczebności populacji), jak również stan zachowania siedlisk, a także dogodne uwarunkowania ochronne z uwagi ograniczony dostęp ludzi (teren jednostki wojskowej), w oparciu ocenę ogólną określa się jako znaczącą (C).

4.3. Zagrożenia, presje i działania mające wpływ na obszar

Najważniejsze oddziaływania i działalność mające duży wpływ na obszar

Oddziaływania negatywne			
Poziom	Zagrożenia i presje [kod]	Zanieczyszczenie (opcjonalnie) [kod]	Wewnętrzne / zewnętrzne [i o b]
M	G05.01		i
H	G05.04		i
H	E06.02		i
M	G01.08		i
H	B02.02		b
H	M01.01		i
L	F03.02.03		i
Oddziaływania pozytywne			
	Działania, zarządzanie	Zanieczyszczenie (opcjonalnie)	Wewnętrzne /

Poziom	[kod]	[kod]	zewnątrzne [i o b]
H	E06.02		i

Poziom: H = wysoki, M = średni, L = niski.

Zanieczyszczenie: N = stosowanie azotu, P = stosowanie fosforu/fosforanów, A = stosowanie kwasów/zakwaszanie, T = toksyczne chemikalia nieorganiczne,

O = toksyczne chemikalia organiczne, X = zanieczyszczenia mieszane.

i = wewnętrzne, o = zewnętrzne, b = jednocześnie.

4.4. Własność (opcjonalnie)

Typ		[%]
Publiczna	Krajowa/federalna	0
	Kraj	0
	związkowy/województwo	0
	Lokalna/gminna	0
	Inna publiczna	0
Własność łączna lub współwłasność		0
Prywatna		0
Nieznana		100
Suma		100

4.5. Dokumentacja (opcjonalnie)

1. Owieśny M., Górski D. 2015: Uzupełnienie stanu wiedzy na temat stanu zachowania oraz występowania populacji gatunków 1308 mopek *Barbastella barbastellus*, 1318 nocek łydkowłosy *Myotis dasycneme*, 1324 nocek duży *Myotis myotis* w obrębie obszaru Natura 2000 Cytadela Grudziądz PLH040014, zgodnie z zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 17 lutego 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Cytadela Grudziądz PLH040014 (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. poz. 578), Bydgoszcz2. Przystalski A., Kasprzyk K., Wojciechowski M., Boratyński J., Górski D., Owieśny M. 2013 mscr.: Opinia na temat statusu gatunku nocek łydkowłosy *Myotis dasycneme* 1318 w obrębie obszaru Natura 2000 Cytadela Grudziądz PLH040014. RDOŚ w Bydgoszczy, UMK w Toruniu3. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Bydgoszczy. 2013 Dokumentacja do planu zadań ochronnych obszaru Natura 2000 Cytadela Grudziądz PLH04001 [niepubl.]4. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Bydgoszczy. Wyniki monitoringu w obszarze Natura 2000 w latach 2016–2024 [niepubl.]5. Pacuk M., Owieśny M. 2017. Obszar Natura 2000 Cytadela Grudziądz PLH04001 [w: Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Bydgoszczy. 2017. Poznaj przyrodę województwa kujawsko-pomorskiego. Euro Pilot. Warszawa]

6. ZARZĄDZANIE OBSZAREM

[Powrót](#)

6.1. Organ lub organy odpowiedzialne za zarządzanie obszarem:

Organizacja:	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Bydgoszczy
Adres:	Polska Dworcowa 81 85-009 Bydgoszcz
Adres e-mail:	kancelaria@bydgoszcz.rdos.gov.pl

6.2. Plan(-y) zarządzania:

Aktualny plan zarządzania istnieje:

☒ Tak	Nazwa: Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia
---	--

17 lutego 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Cytadela Grudziądz PLH040014 (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. poz. 578)

Link: http://www.edzienniki.bydgoszcz.uw.gov.pl/WDU_C/2014/578/akt.pdf

☐ Nie, ale jest w przygotowaniu

☐ Nie

7. MAPA OBSZARU

[Powrót](#)

Nr ID INSPIRE:

PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH040014

Mapa załączona jako plik PDF w formacie elektronicznym (opcjonalnie)

☒ Tak ☐ Nie

Odniesienie lub odniesienia do oryginalnej mapy wykorzystanej przy digitalizacji granic elektronicznych (opcjonalnie)